

Робоча програма навчальної дисципліни «Практика з геоморфології» складена відповідно до змісту освітньо-професійної програми Географія, спеціальність 106 Географія, галузь знань 10 Природничі науки, затвердженої Вченою радою ЧНУ ім. Ю.Федьковича (протокол № 1 від 3 лютого 2017 р.).

Розробник: к.геогр.н., асистент Годзінська Ірина Леонідівна.
(П.І.Б. авторів, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

Протокол № 1 від « 25 » серпня 2021 року

Завідувач кафедри Богдан РІДУШ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено методичною радою інституту / факультету

Протокол № 2 від “ 1 ” вересня 2021 року

Голова методичної ради інституту / факультету Пасічник М.Д.
(прізвище та ініціали) (підпис)

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою геоморфологічної практики є доповнення та поглиблення знань і практичних навичок отриманих студентами на лекційних заняттях під час вивчення теоретичних положень і практичних основ курсу «Геоморфологія». Набуття практичного досвіду, навичок самостійної та індивідуальної роботи, є необхідними у майбутній професійній діяльності. Навчальна геоморфологічна практика надає первинне оволодіння професійними знаннями в польових умовах. Під час проходження практики студенти мають можливість дослідити орографічну будову, сучасні та несприятливі рельєфоутворюючі процеси, антропогенні форми рельєфу рівнинних, передгірських та гірських територій. Також, ознайомитися з різними методами дослідження рельєфу, зокрема, дистанційними, та вміти застосовувати їх на практиці. Впродовж геоморфологічної практики студенти вчаться користуватися геолого-геоморфологічною документацією, зокрема тематичною літературою та картами, геолого-геоморфологічними розрізами, інтернет-ресурсами, застосовувати методи інших дисциплін для геоморфологічних досліджень; проводити візуальні спостереження, описувати, аналізувати та узагальнювати геоморфологічну інформацію; вчаться встановлювати морфогенетичні категорії рельєфу та визначати морфометричні показники; діагностувати форми рельєфу за допомогою аеро- та космічними знімками, що дасть змогу простежити зміни рельєфу за певний проміжок часу. Також важливою складовою практики є набуття навичок прогнозування несприятливих геоморфологічних процесів та явищ, і, відповідно, заходів, які слід впроваджувати для їхнього запобігання.

2. Результати навчання

Компетенції, якими повинні володіти студенти в процесі вивчення дисципліни

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК6. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК9. Здатність працювати автономно.

ЗК10. Навички здійснення безпечної діяльності.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ФК 2. Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.

ФК 3. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і лабораторних умовах.

ФК 4. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер географічної оболонки.

ФК 5. Здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

ФК 6. Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання.

ФК 8. Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані(у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати.

ФК 9. Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності.

ФК 10. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси.

ФК 11. Здатність працювати в колективах виконавців, у тому числі в міждисциплінарних проектах.

ПРН1. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук

ПРН3. Пояснювати особливості організації географічного простору.

ПРН3. Пояснювати особливості організації географічного простору

ПРН5.Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук.6

ПРН6. Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в галузі географічних наук.9

ПРН7. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад географічної оболонки та її складових.10

ПРН8. Застосовувати моделі, методи фізики, хімії, геології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних та суспільних процесів формування і розвитку геосфер.11

ПРН9. Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

ПРН12. Працювати в колективах виконавців, у міждисциплінарних проектах зокрема, та проводити дослідження на відповідному рівні.7

ПРН14. Планувати, виконувати та інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання.

Результати навчання:

Повинен знати:

- техніку безпеки під час проходження практики;
- алгоритм проходження геоморфологічної практики;
- планування індивідуальної і бригадної роботи піж час проходження геоморфологічної практики.

Повинен вміти:

- застосовувати на практиці отримані знання;
- характеризувати форми рельєфу різного генезису;
- виокремлювати елементи будови річкової долини та будувати гіпсометричний профіль;
- на основі польових та картографічних досліджень викреслювати геоморфологічну картосхему ключової ділянки.

Повинен володіти:

- навичками польової роботи;
- вмінням визначати різні форми рельєфу на певній території, зокрема макро-, мезо-, мікро- та наноформи;
- основними принципами і підходами для характеристики та оцінки рельєфу.

3. Опис навчальної дисципліни

Назва навчальної дисципліни <u>Геоморфологічна практика</u>													
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин							Вид підсумкового контролю	
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання		
Денна	2	4	1	30	1		30						Залік
Заочна													

3.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Змістовий модуль 1. Польовий та камеральний етап геоморфологічної практики														
Тема 1. Виявлення та визначення основних форм рельєфу. Вибір ключової ділянки.	6		6											
Тема 2. Будова річкової долини. Побудова гіпсометричного профілю.	6		6											
Тема 3. Визначення малих ерозійних форм рельєфу, їхніх параметрів.	6		6											
Тема 4. Побудова геоморфологічних картосхем	6		6											
Усього годин														
	24		24											

3.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми
1	Вибір ключової ділянки. Виявлення та визначення основних форм рельєфу.
2	Дослідження геоморфологічної будови річкової долини. Побудова гіпсометричного профілю.
3	Виявлення малих ерозійних форм рельєфу, опис та визначення їхніх параметрів.
4	Побудова геоморфологічної картограми ключової ділянки

3.4. Теми лабораторних занять (не передбачено)

3.5. Теми семінарських занять (не передбачено)

3.6. Самостійна робота студента (не передбачено)

3.7. Індивідуальні заняття (не передбачено)

4. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінкою «А» оцінюється повна та аргументована відповідь на теоретичне запитання, тестові питання та сформульовано правильні визначення з глосарію, а також подано правильний розв'язок задачі, що розкриває суть матеріалу, що свідчить про вміння аналізувати матеріал та робити змістовні висновки. Відповідь повинна бути чіткою, логічною і послідовною.

Відповідь оцінюється на «В» за умови розкриття теоретичного питання білету та тестових завдань, понять з глосарію і задачі, але містить неточності, що не суттєво впливають на зміст завдання.

Відповідь оцінюється на «С» за умови повного та правильного розкриття одного з питань білету, але у відповіді не достатньо правильно сформульовано визначення з глосарію. У той же час тестові та практичні завдання вирішені на належному рівні.

Якщо підхід викладення матеріалу правильний, але виявляється недостатнє його розуміння, і в той же час практичне завдання розв'язано з деякими неточностями виставляється оцінка «D».

Відповідь оцінюється на «Е» у випадку правильного підходу до викладення теоретичного матеріалу та розв'язання практичного завдання.

В усіх інших випадках відповідь оцінюється на «Fх».

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	<p>відмінно</p> <p>В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.</p>	
80 – 89	B	<p>добре</p> <p>Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обгрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу.</p>	
70 – 79	C	<p>Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.</p>	
60 – 69	D	<p>задовільно</p> <p>В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обгрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань (D). Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом.</p>	
50 – 59	E	<p>Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обгрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань,</p>	

зараховано

		допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань (Е).	
35 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби оцінювання

Студент, який не отримав позитивні оцінки за підсумками роботи над кожним модулем, вважається не атестованим та не допускається до складання іспиту. Допущеним до складання іспиту студент може бути лише у разі відпрацювання всього матеріалу, передбаченого навчальним планом у повному обсязі, або тієї частини навчального матеріалу, за який отримано незадовільну оцінку, або за яким він не атестований.

Облік успішності за формами поточного контролю знань за двома модулями в межах академічних груп проводиться за такими видами роботи студента:

- підготовка рефератів та ІНДЗ,
- комп'ютерне тестування,
- письмове визначення основних понять,
- контрольні роботи, самостійні роботи,
- розв'язання задач.

Для здійснення контролю знань студентів викладач заповнює журнал, де вказуються оцінки за кожний навчальний елемент. Журнал зберігається у викладача. За модулями заповнюються відомості рубіжного контролю, які подаються і зберігаються на кафедрі.

6. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль:

- звіт (геолого-геоморфологічна характеристика ключової ділянки);
- гіпсометричний профіль;
- картографічні матеріали;

Підсумковий контроль:

- залік

7. Рекомендована література

7.1. Основна

1. Стецюк В.В., Ковальчук І.П. Основи геоморфології: Навчальний посібник. К.: Вища школа, 2005 495 с.
2. Байрак Г. Методи геоморфологічних досліджень. Львів: ЛНУ ім.І.Франка, 2018. 292 с.
3. Кравчук Я.С. Геоморфологічне картографування. Навч. посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. - 176 с.
4. Лахи Ф. Полевая геология. В 2-х т. М.: Мир, 1966.
5. Кравчук Я.С. Геоморфологічне картографування в науково-дослідній роботі. Львів: ЛДУ, 1981. 63с.
6. Морфоструктурно-неотектонічний аналіз території України / За ред. В.П. Палієнко. К.: Наук. думка, 2013. 264 с.
7. Спиридонов А.И. Геоморфологическое картирование. Издание второе, дополненное. М.: Недра, 1985. 183 с.
8. Сучасна динаміка рельєфу України / За ред. В.П. Палієнко. К.: Наук. думка, 2005. 268 с.

9. Hugget R.J. Fundamentals of Geomorphology. NY, 2007. 466 p.

7.2. Допоміжна

1. Воскресенский С.С. Динамическая геоморфология. Формирование склонов. М.: Изд-во МГУ, 1971.
2. Климчук А. Б. Эпикарст: гидрогеология, морфогенез и эволюция. Симферополь: Сонат. 2009 г. 112 с.
3. Пенк В. Морфологический анализ. Москва: Географгиз, 1961. 360 с.
4. Щукин И. С. Общая геоморфология. Т.1-3. М.: Изд-во МГУ, 1960-1974.
5. Bull W. B. Tectonic Geomorphology of Mountains: a new approach to paleoseismology. Blackwell Publishing, 2007. 316 p.
6. Highland L.M., Bobrowsky P., 2008, The landslide handbook – A guide to understanding landslides: Reston, Virginia, U.S. Geological Survey Circular 1325, 129 p.
7. Landslides: types, mechanisms, and modelling / edited by J.J. Clague, D. Stead. Cambridge University Press, 2012. 420 p.
8. Harvey A. M., Mather A. E., Stokes M. (eds.) 2005. Alluvial Fans: Geomorphology, Sedimentology, Dynamics. Geological Society, London, Special Publication, 251. 248 p.
9. Bridge J., Demicco R. Earth Surface, Processes, Landforms and Sediment Deposits. Cambridge University Press, 2008. 815 p.
10. Paleoseismology / edited by J.P.McCalpin. 2008. Academic Press, Oxford, UK: 613 p.

8. Інформаційні ресурси

1. Бібліотечний сайт кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії <https://collectedpapers.com.ua/>
2. <https://www.sworld.com.ua/konfer25/214.htm>
3. http://publ.lib.ru/ARCHIVES/R/RUDOY_Aleksey_Nikolaevich/_Rudoy_A.N..html
4. <https://www.geomorphology.org.uk/what-geomorphology-0>
5. https://www.nrcs.usda.gov/wps/portal/nrcs/detail/?cid=nrcs142p2_054252
6. <https://journals.openedition.org/geomorphologie/1031?lang=en>
7. <http://www.sussex.ac.uk/geography/research/earthsystems>
8. <https://encyclopedia2.thefreedictionary.com/geomorphology>

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)				Залік	Сума
Змістовний модуль № 1					100
T1	T2	T3	T4		
15	15	15	15	40	100

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.